

te voet

de wandelkrant van Nederland

uitgave Hobri Pers bv

Postbus 274 3700 AG Zeist tel. 02155-11533 fax 02155-10464 1e jaargang nr. 3 juni/juli 1995 prijs f 3,45/ Bfr. 70

inhoud

4 de Nijmeegse 4daagse

6 Loonse en Dru- nense duinen

7 wandelpaden op de Wageningse Eng

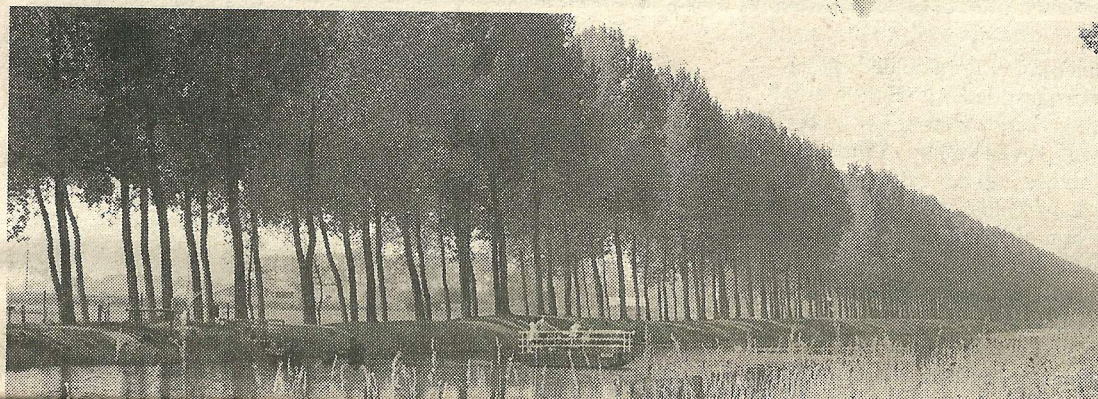
8 stads- wandeling Groningen

Wie eens een heel ander soort polder wil zien dan het soort dat we in Nederland te over hebben, zou eens de GR5a moeten lopen langs de Belgische Dammervaart. Is dit nog wel een polder? vragen we ons soms af. Want er staan zo veel bomen dat je soms het tegendeel vermoedt. Daartussen liggen lage, witgekalkte Vlaamse boerenhuisjes en middeleeuwse plaatsjes als Sluis, Damme en Oostkerke. Kale rechte wegen en lintbebouwing ontbreken nagenoeg; zo zou iedere polder er uit moeten zien.

door Frank Flipppo

plezante wandeling langs de Damse vaart

het kanaal Sluis-Brugge op, ook wel de Dammervaart genoemd.

Misschien proef ik nog iets van een voorjaarsochtend aan dit Vlaamse water. Het kanaal begint als een sierlijk gebogen grachtje middenin Sluis. Pas om de bocht ontvouwt mijn reisdoel zich: de Dammervaart ligt daar te dromen in de ochtendzon. In de verte maakt de vaart een lichte knik. In de knik ligt een houten klapbrug waar ik elk moment een oude boer verwacht met een pet op en een handkar met hooi.

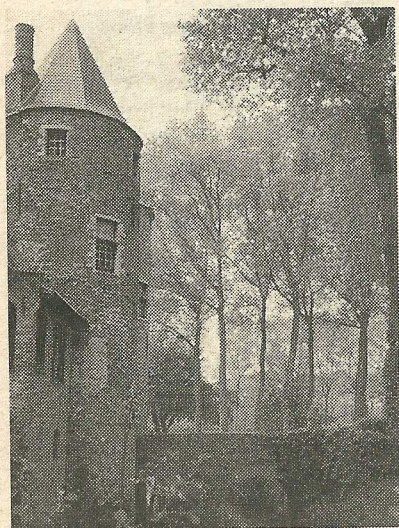
Op een van de eerste bomen langs het kanaal vind ik het vertrouwde roodwitte GR-tekentje. Over de dijk loopt een nieuw ogende, verharde weg met veel verkeer. Tot aan de klapbrug kun je over een jaagpad lopen; dat loopt net even fijner.

Vanaf daar stap ik over op het ruiterspad aan de landkant van de dijk, tussen hoog opgeschoten fluitekruid en boterbloemen. Zo kan ik genieten van de geuren en luisteren naar de vogels, zonder dat ik hoeft uit te kijken voor langsoevende fietsers.

Omdat ik zo het kanaal niet kan zien, klim ik af en toe omhoog voor een stukje dijk. Eerlijk is eerlijk, ik heb zelden zo'n mooi kanaal gezien. Bij 'kanaal' dacht ik altijd aan een kaarsrechte, kale strook water zonder kraak of smaak. Hier is dat wel

en verder:

- de agenda
- handel en wandel
- inlopers
- uitgestrekt in Zeeland

Het Zeeland van vóór de watersnoodramp van 1953 verschilde waarschijnlijk veel minder met het Brugse land dan dat het nu doet. De massa's struiken, heggen en oude bomen die ooit van bijvoorbeeld Walcheren één fleurige tuin maakten, werden gedeels weggevaagd door het zoute water in die rampzalige februarinacht. Hier, tussen Sluis en Brugge, hebben overstromingen de afgelopen honderd jaar veel minder huisgehouden en dat is te merken. Nu is niet alles op het conto van die watersnoodramp te schrijven. Ruilverkavelingen, schaalvergroting en wegeaanleg eisten zo hun eigen tol van het Zeeuwse land. Voorbij Sluis, voorbij Zeeuws-Vlaanderen staat het er allemaal nog. In de mensen van Zeeuws-Vlaanderen is de Vlaamse sfeer in elk geval bewaard gebleven. Zeeuws-Vlaanderen bezit een Belgische soort gemoedelijkheid, die duidelijk afsteekt bij het zakelijker noorden. Het begint al bij de lokettist in het postkantoor van Sluis, die mij bij het geld wisselen spontaan een plezierige tocht toewenst. 'Ja, je kunt hier helemaal doorlopen tot Brugge. Een pracht van een wandeling en het is er ook prettig weer voor.'

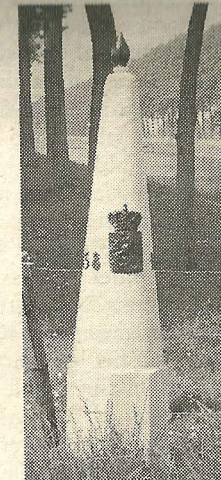
Pornoshops

Als je in Breskens, Zeeuws-Vlaanderen, van de pont stapt, staat de bus naar Brugge al klaar. Sluis ligt vlak tegen de grens. Als ik daar om

tien uur uitstap, is Sluis nog maar net uit de veren: winkeliers zetten hun stalletjes buiten, de snackbars hun uitstalborden en de terrashouders hun stoeltjes. Op de een of andere manier blijven Nederlandse plaatsjes vaak iets leger en properder dan Vlaamse en dat ligt niet alleen aan de eenvoudige bakstenen huisjes. Ik zal het later ondervinden in Damme en Brugge. Bijna alle pleintjes staan daar vol pofferkramen, minikermisjes en bloemenmarkten. Het grensplaatsje Sluis is de enige Nederlandse stad met een belfort. Leuker nog dan de toren is het mannetje in de top, een soort kleurige harlekijn. Het is Jantje van Sluis, mascotte van de stad en de denkbeeldige bevrijder na elke oorlog, ook die van '40-'45. Tegenwoordig komt Jantje vooral in actie bij het bewegen van het Sluise carillon. Tegen elven dromt het gemotoriseerde toerisme de nauwe straatjes van Sluis binnen. Dagjesmensen uit België, het merendeel van middelbare leeftijd, vullen de straten om er de terrassen te bevolken, te winkelen of rond te neuzen in de seksboetieks. Hier, aan gene zijde van het katholieke België, is handel in wat de paus verbiedt blijkbaar nog altijd winstgevend. De felgekleurde porno-etelages vallen uit de toon in dit verder fijnzinnige stadje.

Fluitekruid

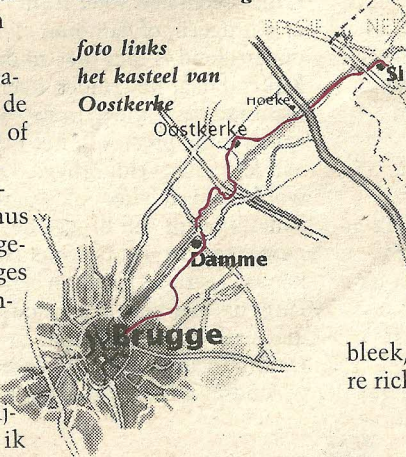
Voordat de sfeer van het ochtendlijke Sluis helemaal verdampt, zoek ik

foto's boven
voetveer over de
Damse vaart

op de grens van
Nederland en België

foto links
het kasteel van
Oostkerke

kaarsrechte, kale strook water zonder kraak of smaak. Hier is dat wel anders. Zoals het water bijna onmerkbaar wasemt en ademt en roerloos verzonken ligt tussen dijken en hoge bomen, zo ademt het omringende land historie, verzonken als het is in haar eigen verleden. Ooit was dit de waterweg die Brugge verbond met open zee. Het kanaal moest de verbinding openhouden nadat de natuurlijke toegang, het Zwin, was verzand. Dat Zwin was een zeearm die ergens in de twaalfde eeuw ontstond na een doorbraak van de duinen. Na die ramp kon je ineens vanuit Brugge rechtstreeks naar zee varen. Internationale handel werd mogelijk en Brugge bloeide op tot een rijke, welvarende handelsstad. Helaas moest Brugge toezien hoe het Zwin langzaamaan weer in strand en duinen veranderde. Een heel klein stukje van de oude zee-arm bestaat nog. Het is nu een fantastisch natuurgebied op de grens van België en Nederland, tussen Knokke en Cadzand-bad.

Getemd

Het verzandende Brugge wilde zijn aanvoer veilig stellen en stichtte een zeehaven even buiten de stad. Zo ontstond het plaatsje Damme. Maar het zand kroop steeds verder en bracht ook de groei van Damme tot stilstand. Weer werden nieuwe havens en stadjes aangelegd, nog verder zeewaarts: Sluis en Sint Anna ter Muiden. Het nog net bevaarbare Zwin was inmiddels meer dan twintig kilometer van de stad Brugge komen te liggen. Sluis kon weleens een onafhankelijke handelsstad gaan worden, iets waarvoor Brugge zeer beducht was. Naar later bleek, moest het gevaar in een andere richting worden gezocht:

de opmars van Antwerpen en Amsterdam in de 16e eeuw roomde steeds meer handel af voor Brugge, totdat het in de 19e eeuw een slapende stad was geworden, net als de andere plaatsjes aan het kanaal. Sluis en Damme zijn kleine plaatsjes gebleven, maar slapen doen ze allang niet meer. Net als bij Brugge zorgt het toerisme voor een nieuwe bloei. Toch ligt nog altijd enigszins een sluimering over het gebied en zeker over het kanaal, want de molens, de sluizen en de waterwegen worden niet meer gebruikt, zelfs niet voor de watersport. De Damse vaart, op de plek van het eertijds woeste Zwin is nu een getemd kanaal in een rustiek landschap.

Peppels

Net als in Zeeland, heeft het gebied rond Damme in een eeuwenlange geduldige strijd tussen mens en water zijn uiteindelijke vorm gevonden. Het woord saai bestaat niet in deze polder. Dat komt door de popperige stadjes en huisjes, de lieflijke kronkelwegen omzoomd met peppels en wilgen. Er staan zoveel bomen in deze polder dat hij louter opgebouwd lijkt uit doorkijkjes. Ik leun even in het hoge gras langs de kant van de dijk om plaats te maken voor twee langgelokte Vlaamse paardrijdsters. 'Lekker aan het genieten?' roepen ze me toe. 'Ge kunt beter daar verder omhoog lopen, dat is veel gezonder' adviseeren ze mij. Och ja, het wordt weer eens tijd een stukje bovenlangs te lopen.

Daar steekt juist een voetveer het kanaal over, zo'n beweegbaar platform dat je zelf aan een kabel over het water trekt. Aan schoenen, rugzak en verdere uitmonstering herken ik een mede-wandelaar. We groeten als vrienden en ik vraag hem of ik via de pont naar Brugge kan. Nee, als ik dat doe, kom ik op een heel ander stuk van de GR5a, door het Meetjesland en langs Sas-van Gent naar Hulst. Hij heeft nog even te gaan, want hij wil het hele stuk

stralende, bebloemde weiden. Koeien lopen nieuwsgierig met me mee. Even verder zijn dat jonge stieren, slechts gescheiden door laag prikkeldraad en een ondiepe sloot. Dat loopt toch iets minder ontspannen. Inmiddels ben ik het bord van gemeente Damme gepasseerd. Ik bevind mij in het land van Tijl Uilenspiegel en dat is gelijk te merken. Want bij de eerste oprijlaan rechts ligt als een echte vagebond een landman genoeglijk te luieren in de zon. Joviaal gaat zijn arm bij het groeten de hoogte in. Ik zou best een oude streeklegende willen vernemen uit zijn mond, maar wat zou ik die aardige man gaan storen in zijn twaalfuurtje?

Grafdelvers

Slingerend en kronkelend loopt het weggetje verder naar Oostkerke.

Middenin het dorp op de begraafplaats naast de kerk werken drie bonkige kerels zich in het zweet. Ze delven graven en zijn al flink diep. De mensen op het cafeterras aan de overkant kijken onbewogen toe, hoewel hun blikken geen beweging overslaan.

Een smal pad met knotwilgen leidt mij Oostkerke weer uit. Het eerste onverharde pad. Plezierig maar onopvallend zet het zich voort, tot zich zonder enige aankondiging aan mijn rechterhand het kasteel van

dat is dan ook waarover de GR grotendeels verder gaat. Over de harde klei van een karrespoor brengen de roodwitte tekenlijnen me in Damme. Tussen het kanalenkruispunt en Damme blijven de bomenrijen langs de Damse vaart een gemakkelijk en 'reuze plezant' oriëntatiepunt. Het eerste wat ik zie als ik Damme nader, is een reeks flauwe heuvels waarop schapen grazen. Damme was vroeger een redelijk grote stad; het huidige Damme heeft nog maar de helft van de zestiende-eeuwse omvang. Alleen het gedeelte aan de oostkant van de vaart is nog stad, de rest is weer boerenland. De oude wallen die het westelijke deel omzoomden, zijn nog altijd niet helemaal verdwenen en dat is waar ik nu tegenaan kijk. Al urenlang adem ik de geur in die van het verse, in de zon dampende populierenloof slaat.

Informatie

Campings

Sluis: De Meidoorn, Hoogstraat 28. De camping ligt tegen de oude stadswallen. Tel. 01178-61662. Overnachting rond f 15,- voor twee personen met tentje.
Brugge: Memling, Veltemweg 109, 8310 Brugge-Sint Kruis. Buiten de stad. Tel. (B)050-355845. Overnachting: Bfr.115.

Jeugdhotels

In Brugge zijn vele mogelijkheden. Bauhaus international youth hostel, Langestraat 135-137, tel. (B)050-352679. Gezellig, druk hotel in hartje Brugge. Bagagekluisjes aanwezig. Veel Amerikanen. Overnachting Bfr.950. Een rustiger alternatief is International Youth Hostel Europa, even buiten het centrum, Baron Ruzettelaan 143, Brugge-Assebroek. Tel. (B)050-352679. Overnachting Bfr.300-660.

Hotels

Sluis: Hotel Garni Provencal, St.Jansstraat 10, Sluis. Tel. 01178-63187. Lieve met

hield dat de verbouwereerde bezoeker voor de neus en zei: 'Ik ben u'l'een spiegel' (vert: 'Ik ben ulieden een spiegel'), en zo kwam volgens De Coster Uilenspiegel aan zijn naam.

Wezenloos

De straat langs de enige brug over het kanaal is herschapen in een boulevard met terrassen, en de rondvaartboot die net aan komt varen draagt de naam van Lamme Goedzak, de goedmoedige sul die de slimme Uilenspiegel op zijn tochten vergezelde, ongeveer zoals Don Quichot het gezelschap genoot van zijn schildknaap Sancho Panza. Natuurlijk staat heel Damme bomvol verwijzingen naar Uilenspiegel. Toch zal elke Dammenaar grif toegeven dat het verhaal berust op een legende, en dat de weinige historische aanknopingspunten eerder wijzen op een Duitse afkomst van Uilenspiegel, 'Till Eulenspiegel' dan op een Vlaamse. De in Damme vererde Uilenspiegel is hoogstwaarschijnlijk een negentiende-eeuws verzinsel. Zo blijft de ware persoon van 'Till Eulenspiegel' in nevelen gehuld. Daar denk ik ook aan als ik in het park rond de half ingestorte kathedraal van Damme, leunend tegen een muurtje, onverwachts tegen de rug van een standbeeldje aankijk. Het staat in de schaduw van een overhuivende boom en het is gehuld in een cape. Ik loop om het beeldje en lees op de sokkel dat het Tijl Uilenspiegel is.

Met zijn blanco poppenogen en zijn clownskop kijkt hij me wezenloos lachend aan. Na Jantje van Sluis en de tuinkabouters is het de derde clownskop op mijn route.

Op het plein voor het stadhuis staat een veel groter standbeeld, ditmaal van een echt historische figuur: Jacob van Maerlant. Hij was een van de eerste schrijvers in de Nederlandse taal, of in het Vlaams.

Want als er in de middeleeuwen Nederlands werd geschreven, was dat in negen van de tien gevallen Vlaams. Van Maerlant, zijn naam is afgeleid van 'maerlant', schreef

heel ander stuk van de Geksa, door het Meetjesland en langs Sas van Gent naar Hulst. Hij heeft nog even te gaan, want hij wil het hele stuk van de LAW 501 lopen tussen Sluis en Breskens, langs Cadzand, Nieuwvliet en de Wielingen. Ik wens hem veel succes en verheug me over de comfortabele korte afstand die ik vandaag afleg. Want mijn einddoel is Brugge, nog ongeveer twintig kilometer te gaan. Nog altijd een flinke tippel, maar met dit weer en op zo'n vlak traject prima te doen.

De irritante lintbebouwing die zulke grote delen van Vlaanderen vergalt, heeft nog niet toegeslagen langs de Dammervaart. Ter weerszijden van het water groeit een dubbele rij wilgen die zo oud lijkt als de wereld. De westenwind heeft de reusachtige bomen wat gebogen. Het maakt ze wat deemoedig en bescheiden, net als de lage huisjes in het land. Lopend langs het kanaal kom je vanzelf in Hoeke. In de voortuin van het eerste huisje van Hoeke staat een merkwaardig plastieken manneke me allesbehalve bescheiden aan te gapen, met een brutale grijns op zijn tronie. Ik informeer bij de bezitster of Jantje van Sluis hier soms vereerd wordt. Bij het horen van deze woorden trekt ze verbaasd de wenkbrauwen op. Nee, het is gewoon een kabouterke. Blijkbaar reikt de roem van Jantje niet verder dan de Belgische grens.

Bij Hoeke verlaat het pad het kanaal en buigt af over een smal landweggetje. In een bocht kijk ik uit over het kerktoerentje van Hoeke, omgeven door een weelde van bloeiende bomen. Tijd voor een privéfestijn van vruchtensap en bruine boterhammen met kaas. Daarna ga ik liggen in het lange gras en knap ongestoord een uiltje. Als ik even later de grasstengels uit mijn kleren klop, ben ik volkomen opgefrist. De zon staat alweer iets hoger en de landweg slingert lustig verder door de

vallend zet het zich voort, tot zich zonder enige aankondiging aan mijn rechterhand het kasteel van Oostkerke aandient. Kasteel en tuin zijn privé, maar vanaf het pad krijg je een goede indruk. De traag wuivende, lichtgroene pluimen en kruinen van de bomen versterken de indruk van rankheid en teerheid. Hier staan al bijna meer bomen dan grassprietten, zodat de ruimte zich haast verdicht tot bos. Het is een beetje zoals Frederik van Eeden zich in 'De kleine Johannes' het ideale Nederland voorstelde: 'water, weilanden en overal, overal bomen.' Van het kasteel leidt het paadje naar de plek waar het dubbele Leopoldkanaal de Damse vaart kruist. Een blik op de kaart doet verwachtingen rijzen van hoge bruggen en druk maritiem verkeer, maar niets van dat alles: het Leopoldkanaal is al net zo verstild als de Dammervaart. Nu begrijp ik waarom er niet gevaren wordt: aan alle kanten van het kruispunt liggen dammen. In alle vier de richtingen dichte hagen en huizenhoge populierenrijen die in de einder verdwijnen. Rond het kruispunt zijn, half verscholen in het groen, hier en daar gezellige uitspanningen neergezet, en zodoende zit je ineens weer volop in het toeristen-geroezemoes.

Kruidig

Links, rechts en weer rechts steek ik drie bruggen, of dammen over, het onderscheid is hier niet zo duidelijk. Kijkend naar het zuiden over de Dammervaart, zie je in de verte een spitse toren precies in het midden van je gezichtsveld: Brugge. Duidelijk wordt op deze plek ook waarom vanaf hier tot aan Brugge de GR5a nergens meer rechtstreeks langs het kanaal voert: er jaagt zoveel verkeer langs dat het voor een wandelaar niet leuk is. Ter weerszijden van de Dammervaart zet het knusse, rustige landschap zich gelukkig voort en

St. Jansstraat 10, Sluis, tel. 01178-62187. Logies met ontbijt f 37,50 pp. Hoeke: Hotel Welkom, Damse Vaart Noord 34, tel. (B) 050-602492, Bfr.2300 pp (8 kamers)

foto's van boven naar beneden
Vlaamse boerderijtjes
verscholen in het groen, daarachter het
wijde land

Oostkerke
Jacob van Maerlant
bewaakt het Damse
stadhuis

voorbij de bocht ligt
de vaart te dromen in
de zon

Die is koel, kruidig en aangenaam, maar stijgt je op den duur enigszins naar het hoofd.

In deze toestand loop ik Damme binnen, waar volgens het boek van Charles de Coster Tijn Uilenspiegel werd geboren, de volksheld van het wakkere Vlaanderen in de strijd tegen de Spanjaarden. Al in zijn vroege jeugd vermaakte hij zijn omgeving met snaakse streken. Zo zette hij een zelfgebouwd soort poppenkast met een tentje erom op het marktplein. Aangetrokken door de aankondiging dat de toekomst werd voorspeld, waagde de halve bevolking van Damme zich in het tentje. Uilenspiegel gaf daar de ene na de andere meesterlijke imitatie van de onvolkomenheden der bezoekers. Als ze in woede ontstaken, haalde Tijn een handspiegeltje tevoorschijn,

dat in tegenwoordigen je van een Vlaams. Van Maerlant, zijn naam is afgeleid van 'moerlant', schreef beroemde werken als Die Naturen Bloeme, Spiegel Historiael en de Rijmbijbel. Een paar Duitse toeristen in t-shirt en zonnepetje proberen het Nederlandstalige opschrift te ontcijferen. Ze geven het al snel op. Ik overweeg het hen uit te leggen, maar doe het niet. Veel Nederlanders kennen hem al niet eens meer, dus waar begin ik eigenlijk aan?

Voorbij Van Maerlant en de enorme kerk loop je langs de GR al heel snel Damme weer uit. Aan het eind van het stadje loop je rechts weer de polder in. Dit deel loopt langs de oostkant van de vaart. Even een half uurtje doorbijten, want we komen door een kaal stuk. In het land staan onrustig snuivende en trappende paarden, alweer met een afrastering, zo laag dat een kreupel veulen er nog overheen komt.

De weg komt steeds dichters langs de Damsevaart, tot hij eindigt bij een restaurantje dat alleen van het water wordt gescheiden door de drukke verkeersweg voor de deur. Het terras is aan de achterkant, maar het is er zo'n herrie dat ik liever gelijk het onverharde, fraaie jaagpad insla dat daar begint. Gelijk ben je het lawaai weer kwijt.

Langs een smalle, diepe sloot en langs hoge populieren voert het je na enkele kilometers de buitenwijken van Brugge in. Vlak voor Brugge steek je de sloot over en dan verandert de GR in een verhard fietspad dat via groenstroken uitkomt op de Brugse stadsring.

Toch nog onverwachts sta je aan het eind ervan ineens middenin de brullende verkeersstromen rond de oude stad. Niet getreurd, want als je behoedzaam oversteeft, ligt binnen vijf minuten de schitterende, middeleeuwse Brugse binnenstad aan je voeten. Als je dan nog voeten over hebt, tenminste. ■